

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ПОЛЬОВОЇ ПРАКТИКИ З ГЕОГРАФІЇ ГРУНТІВ В УМОВАХ ГІРСЬКОГО ТА СТЕПОВОГО КРИМУ

Даценко Л.М. к.г.-м.н. наук, доц., Зав'ялова Т.В. асистент, Непша О.В.
асистент, Самек Ю.І. магістр.

Мелітопольський державний педагогічний університет

У відповідності з навчальним планом з спеціальності «географія» передбачені навчальні практики з метою закріплення теоретичних курсів, до яких відносяться «Загальне землезнавство», «Геологія», «Фізична географія материків та океанів», «Географія ґрунтів з основами ґрунтознавства» та ін. Для розуміння глобальних закономірностей територіального розміщення та розвитку природи, географічних законів широтної зональності та висотної поясності для студентів запланована комплексна фізико-географічна практика, до складу якої входить і польова практика з «Географії ґрунтів з основами ґрунтознавства».

Польові ґрунтові дослідження займають важливе місце в системі підготовки вчителів географії. Навички та вміння, отримані на цій практиці, використовуються студентами на старших курсах, а також при подальшій роботі в загальноосвітніх школах. При проведенні польової практики основна увага приділяється методиці польових досліджень: правильному вибору місця закладки ґрунтово-географічного профілю і ґрунтових розрізів, описанню морфологічних властивостей ґрунту, а також методам вивчення ґрунтового покриву, включаючи питання ґрунтового картування.

Польова практика з географії ґрунтів починається з виявлення основних факторів ґрунтоутворення, а саме: геологічної будови, рельєфу, клімату, ґрунтових вод та рослинності. При вивченні геологічної будови звертається увага на ґрунтоутворюючі та підстилаючі породи. В умовах Гірського Криму це елювіально-делювіальні відклади вапняків, мергелів, піщаників та інших порід, або річковий алювій, в Степовому Криму - лесові породи, червоно-бурі глини [2, 3].

Тісно пов'язані типи ґрунтового та рослинного покривів. Зональним

типом на території Кримського півострів є черноземи південні слабогумусовані, дернові, карбонатні, іноді - на важких глинах, солонцеваті. У Кримських горах переважними є коричневі гірські щекневаті, бурі гірсько-лісові, гірсько-лучні черноземоподібні та гірські лучно-степові ґрунти. Взагалі в Криму нараховується більш 400 видів ґрунтів та кілька тисяч різновидів.

При аналізі факторів ґрунтоутворення особлива увага приділяється рельєфу, так як він обумовлює різку зміну режимів зволоження. У зв'язку з переважанням складного розчленованого рельєфу та засушливого клімату на більшій частині півострів міцність ґрунтів у Криму взагалі невелика. У районі головної та внутрішньої гряд Кримських гір, гірські масиви яких розчленовані міжгірськими та річковими долинами та в більшості мають У-подібну форму. в заплавах річок і на дні міжгірських долин ґрунтові води часто стоять достатньо високо, викликаючи легке оглеєння ґрунтів, змінюючи умови міграції легко омих елементів та твердої фази ґрунту. На досить крутих схилах добре виражені процеси лінійної та площинної ерозії ґрунтів. Платоподібні вершини зв'язку з особистостями літологічного складу зволожені слабо, їх елювій охоплені процесами ґрунтоутворення, та ґрунти підстилаються незруйнованими вапняками [4].

Стан ґрунтів пов'язан з різноманіттям навколишнього середовища та впливом антропогенного фактору, чим обумовлюється виділення категорій придатності ґрунтів для використання у землеробстві [1]:

1 Безумовно придатні (центральна частина степового Криму, витягнуті смугою у субширотному напрямку; найбільш придатні для землеробства, особливо для вирощування зернових, овочевих і плодкових культур).

2 Придатні (західна частина степового Криму південніше безумовно придатних).

3 Обмежено придатні (задовільні) (утворюють три вузькі полоси (менш 30 км.) субширотного простягання північніше безумовно придатних,

у передгір'ях східніше долини р. Салгир; на Керченському півострові розповсюджені у вигляді осередкових ділянок).

4 Малопридатні (розповсюджені на найбільш засушливій території на півночі півострова, на схилах височин Керченського та Тарханкутського півостровів, на гірській території; займають найбільшу площу).

5 Потенційно придатні (невеликі ізольовані ділянки на заході Тарханкутського та на півночі Керченського півостровів, вздовж центральної частини материкового узбережжя оз. Сиваш, на північному схилі західної частини Зовнішньої гряди; займають приблизно 15% території Криму; використовуються для пасовищ, вирощування ефірно-олійних культур).

6 Умовно непридатні (утворюють три невеликих осередки: на узбережжі між мисами Урет та Євпаторійським, вздовж узбережжя оз. Сиваш та на яйлах Ялтинській, Микитській та Бабуган; не рекомендовано сільськогосподарське використання).

ЛІТЕРАТУРА:

1. Атлас Автономной Республики Крым //Под ред. Н.В. Багрова. - Симферополь-Киев: Институт передовых технологий, 2003. - 80 с.
2. Полевые практики по физико-географическим дисциплинам в условиях Горного Крыма. Методические рекомендации /Сост. Р.Д. Бойко и др. - Мелитополь: МГПИ, 1989. - 40 с.
3. Подгородецкий П.Д. Крым: природа. - Симферополь: Таврия, 1988. - 192 с.
- 4- Шуйский Ю.Д., Выхованец Г.В. Программа и природная характеристика объектов Учебной зональной физико-географической практики. - Одесса: Феникс, 2006. - 66 с.